

דף מז, א. השתא דמרחקי מהדדי. ב"ק פה, א ד"ה כלל ופרט.

בי קללת מיעוט. רש"י, מידות אהרן דף כ"ה ע"ג, יבין שמועה נ"ד ע"ב.

אותו ולא אותה. בני משה חדש דף פ"ו ע"ד, [הלכות עבדים סי' ב'].

אותו בלא כסותו ורבנן אין הכי נמי כו'. ומוכח מהכא דרבנן נמי דרשי אותו בלא כסותו, וא"כ קשה לרש"י שפירש לעיל בדף הקודם גבי ורגמו אותו דלא ממעטינן מאותו כסותו רק אותו ולא אותה, ורק רבי יהודה הוא דדריש הכי, דהא חזינן הכא דרבנן נמי דרשי אותו בלא כסותו, אמנם לפי מ"ש לעיל אתי שפיר דוודאי גבי סקילה שהוא מחיים ממילא ידעינן שהוא בלא כסותו כדי שימות מהרה, וילפינן ליה מדכתיב ואהבת לרעך [כמוך] ברור לו מיתה יפה, אבל בתל"י שהוא לאחר מיתה לא שייך זה וה"א אפילו בלבוש תולין, להכי איצטריך אותו. ויש להקשות לרבנן למה לי והוצאת את האיש ההוא או את האשה ההיא לרבות אשה, הא מדאיצטריך כי יהי באיש חטא למעט אשה דאינה נתלית מוכח דנסקלת, דאי אינה נסקלת הא אי אפשר לתלותה, ואין לומר דהא דוקא היכא דדינא הוא בתל"י כגון מגדף ועובד ע"ז הוא דנסקלת אבל בעלמא לא, דא"כ עדיין קשה דהא והוצאת את האיש ההוא או את האשה בע"ז כתיב, ומנלן שאר חייבי סקילה, אלא וודאי דלא פלוג בין חייבי מיתות. ולכן נראה דוודאי השתא דידעינן שהאשה נסקלת מוקמינן באיש למעוטי אשה ולא למעוטי בן סורר ומורה, אבל אי לא היה כתיב את האשה לא היה אמרינן מדאיצטריך להוציא זאת לסקילה אלא היה מוקמינן לדבר אחר, ואפשר לבן סורר ומורה, דאע"ג דשאר נסקלין אין נתלין, אפשר היה מקום לטעות דמחמרינן בבן סורר ומורה, וכן מצאתי להרב דינא דחיי דף קי"ח [עשין ק"ג], וכתב שם הטעם דאיצטריך לבן סורר ומורה, דה"א כיון דנדון על שם סופו ולבסוף יהי עובד ע"ז א"כ ידון לגמרי כע"ז.

הוי מיעוט אחר מיעוט. רש"י, הליכות אלי דף י"ג שבועות ז, ד"ה אחת.

תוספות ד"ה השתא דמרחקי. יבין שמועה דף נ"ג ע"ב, מידות אהרן דף כ"ה ע"ג.

בבת (כהן) ובוועלה או בבת כהן וזוממי זוממיה. ע"י העדים הראשונים היא נהרגת, ואם באו זוממין, העדים הראשונים נהרגים והיא פטורה, ואם באו זוממי זוממי' היא נהרגת וגם הזוממי' הראשונים.

דילמא המצוה הוא שמעמידין לו גואל להביאו לב"ד, אבל אם אין יכול להמיתו בב"ד שימיתו הוא עצמו זה לא שמענו, דהא בפגעו בו איצטריך שמעמידין לו גואל, ואפשר דבפגעו בו אימית קאי וא"כ מוכח דיכול להמיתו, ועוד דהרי כבר למדנו ממות יומת לרוצח שיכול להמיתו בכל מיתה, ונראה דרש"י הוקשה לו קושיות הרב חוות יאיר דזה לא מקרי שני כתובי' כיון דרוצח במיתה איירי וגואל הדם מיירי בהממיתין אותו, ולכן אע"ג דרש"י סבר בפירוש התורה כר"ע, בע"כ סוגיא זו אי אפשר לפרש אלא כרבי יוסי מכח האי קושיא, ולפיכך מפרש רש"י רוצח היינו במזיד שממיתין אותו ב"ד בכל מיתה שיכולי', וגואל הדם היינו רוצח שוגג שאם מצאו לחוץ לעיר מקלטו שיכול להמיתו בכל מיתה שיכול להמיתו, וא"כ הוה שפיר ב' כתובי' דתרווייהו לענין המיתה איירי, וזה נראה ג"כ דעת התוספות בריש מכות ב, א ד"ה כל הזוממין על הא דאמרינן שכל הזוממין מקדימין לאותה מיתה שאם אין יכולי' להמיתם במיתה הכתובה שממיתים אותן בשאר מיתות, והקשו הא הוי רוצח וגואל הדם ב' כתובי', ותירצו דלענין זה הוה ב' כתובי' דיכולין להמיתם בכל מיתה אפילו אינו מארבע מיתות ב"ד, אבל שאר חייבי מיתות ב"ד צריכין דוקא להמיתם באחד מד' מיתות ע"ש, הרי דהם מפרשים דגואל הדם הוה ב' כתובי' לענין זה שיכולין להמיתו בכל מיתה ולא לענין הממיתין, ואע"ג דרש"י לא מפרש כפירוש התוספות דשם לענין כל הזוממין, מ"מ אפשר דרש"י אפ"ה מפרש כן מכח ההכרח שכתבתי, והכי אפשר לדייק ממה שכתב רש"י כלומר מיתה שגואל הדם ממית לרוצח, וכוונתו דלא נפרש מה שגואל הדם ממיתו לרוצח דהיינו שמעמידין לו גואל, לזה כתב רש"י דליתא אלא כלומר מיתה כו' היינו מה שממיתו בכל מיתה שהוא יכול, זה נראה דעת רש"י, ועיין בארוכה על רש"י חוות יאיר שם משנה למלך פ"א דרוצח ה"ב, ועיין בארוכה דינא דחיי ח"ב פ"ה [עשין ע"ה] ודף קי"ו [עשין צ"ח], ועיין שדה הארץ קל"ד, ומ"מ לשון הגמרא לא משמע כן דקאי על זה דגואל הדם יכול להמית בכל מיתה שהוא יכול להמיתו שהרי לא נזכר מזה כלום בהך ברייתא, ואפשר לומר דהאי ימית את הרוצח היינו בסייף כסתם מיתה, ואפשר מדכתיב בפגעו ופגיעה היינו כל מיתה.

מצוה ביד גואל הדם. חוות יאיר סימן קמ"ו. היה אחד מהן גידם. סוטה כז, א ד"ה דכתיב והעמיד.

ואין האשה נתלית. סוכה כח, ב ד"ה השוה. דרשי כללי ופרטי. לשון רש"י, יבין שמועה נ"ד ע"ב וע"ש נ"ז ע"ב, ועיין חקרי לב ח"ב ס' ע"ג.

שומר ר' יהודה, אבל כאן כיון שצוה התורה לתלות
 אם מת מקיימין בו סקילה במותו, אמנם האמת כמ"ש
 דלא מת מיד והנסיון יוכיח מכמה ספורי מעשים.
 משהיו אותו עד סמוך לשקיעת החמה. וכתב רש"י
 דאין תולין אותו שחרית שמא יתרשלו בקבורתו ויבא
 לידי שכחה, ומשמע מזה דאם לא קברוהו תיכף קודם
 הלילה עוברים בלא תלין, אבל הרדב"ז כתב בתשובה
 והביאו בגינת וורדים חי"ד כלל ג' סימן ב' דלאו
 דלא תלין אינו אלא אם לנו עד עמוד השחר, וכן
 כתב רש"י בב"מ דף ק"י סוף ע"ב שאין לינה קרוי
 אלא עד הבקר, והביא רא"י מדכתיב ולא ילין עד הבקר
 וכל לינה שבמקרא הוא עד הבקר, אמנם בוודאי
 משום מצות עשה כי קבור תקברנו ביום ההוא וודאי
 צריך לקברו עד הלילה, אלא שכתב הרדב"ז דמ"ע
 דקבור תקברנו לא שייך אלא בהרוגי ב"ד, אבל בשאר
 מתים לא שייך הך מ"ע, דהא לפעמים אי אפשר לקברו
 ביום ההוא, כגון שמת סמוך לשקיעת החמה, ורק
 ל"ת דלא תלין שייך דהא עדיין אפשר לעבור בלילה
 אחרינא, ולהכי אם שהה מקצת הלילה אין איסור
 ע"ש, ובאמת יש לתמוה על הרדב"ז דאחר המחילה
 אישתמיטתיה ליה דברי הרמב"ם במ"ע רל"א שכתב
 להדיא שאף בכל המתים איכא עשה דקבור תקברנו
 וע"ש. וצ"ל דאע"ג דלפעמי' לא שייך כגון שמת סמוך
 לשקיעת החמה, מ"מ היכא דאפשר אפשר, ולפ"ז שפיר
 י"ל כיון דעשה דקבור תקברנו הוא תיכף, ה"ה ל"ת
 דלא תלין עובר ג"כ תיכף בתחלת הלילה, אע"ג
 דשאר לינה הוה עד הבקר, הכא שאני דגילתה התורה
 מקבור תקברנו ביום ההוא, הן אמת דמלשון הרמב"ם
 בפרק ט"ו דסנהדרין ה"ח משמע דבשאר מתים אינו
 אלא ל"ת, ובאמת בגמרא לא משמע כן, דהא הלנה
 בשאר מתים לא ידעינן אלא מקבור תקברנו מהריבוי,
 וא"כ פשיטא דקבור תקברנו קאי גמי על שאר מתים,
 ודוחק לומר דהריבוי לא קאי אלא על לא תלין ולא
 על קבור תקברנו, ומלשון המשנה דקאמר אלא כל
 המלין את מתו עובר בלא תעשה משמע דוקא לא
 תעשה אבל לא עשה, אמנם אין זו רא"י, שהרי גם
 גבי הרוגי ב"ד אמר ואם לן עובר עליו בעשה ולא
 אמר בל"ת ועשה, גם בספר החנוך כתב כי מצות
 קבור תקברנו הוא בכל המתים. ועיין בגינת וורדים
 שם מה שהשיב על הרדב"ז, וע"ש שנדחק במה שאמרו
 בס"פ מרובה ב"ק פב, ב בעשרה דברי' שנאמרו
 בירושלים דאין מלינים בה המת, דמאי רבותא
 דירושלים, ולע"ד הדבר פשוט שאף לכבודו לא הי'
 מליני, דבשאר מקומות מותר לכבודו אבל בירושלים
 לא הי' מליני כלל.

תלישה לאו כלום היא. גיטין כא, ב ד"ה יצא זה.

וכתבו התוספות בריש מכות [ב, א ד"ה זוממין] דהא
 דנקט זוממין דהלא הוה סגי במה שאמר זוממין
 בת כהן ובוועלה, אלא בא להורות דאע"פ דאין הבועל
 נהרג כגון שהי' קטן ולא העידו עליו רק על האשה,
 אפ"ה נהרגין במיתת האשה ולא במיתת הבועל, אמנם
 מדברי הרמב"ם לא משמע כן, דדוקא היכא דנידון
 הבועל נהרגין במיתת הבועל, אבל היכא דאינו נהרג
 ג' דנין במיתת האשה, וכן דייק התי"ט מדברי הרמב"ם
 ע"ש בסוף המסכתא, ולדעתו צ"ל כמ"ש הר"ן דלרווחא
 דמילתא נקט לה, דהרי לא הוי עבירה אחת דהיא
 נהרגת בשביל זנות והם נהרגים בשביל עדות שקר.
 אמנם דברי הרמב"ם [הלכות עדות פ"כ ה"י] תמוהי'
 דאיך כתב דנגמר דין הנואף בחנק והנואפת בשריפה,
 הא כתב בפ"ד דסנהדרין ה"י דאין דנין בת כהן
 ובוועלה ביום אחד, ואם מיירי שכבר נהרג, הזוממין
 פטורין, והארכתי בליקוטי.

שמעתי שב"ד מכין ועונשין. וכתב רש"י עונש של
 מיתה שלא מן התורה, ומשמע מזה דאפילו עונש
 מיתה יכולין לדון, ובוודאי דכן מוכח מהסוגיא דהרי
 המיתו מי שרכב בשבת, אמנם לעיל דף (כ"ז) [לז, ב]
 משמע מדברי רש"י דבטלו ד' מיתות ואין יכולין
 לענוש במיתה, ואפשר לומר דכאן כתב רש"י כן על
 סנהדרין שראויין לדון דין ד' מיתות שהי' סמוכין
 בא"י, וכמו מעשה שהיה, אבל לעיל גבי רב חמא הי'
 בבבל, וכן דעת הנמק"י דבזמן שאין סמוכין אין
 יכולין לדון דין מיתה, וכן כתב הר"ן, אמנם לעיל
 כתבתי ישוב אחר בדברי רש"י, ומדברי ראב"י אין
 רא"י שהי' בא"י ובזמן המקדש, ולהכי אמר שפיר
 שמעתי שמכין ועונשין, ובדברי הרמב"ם נחלקו
 האחרוני' אי דעתו דבעי דוקא מומחין או לא, ועיין
 בארוכה ברכי יוסף חח"מ דף ב' [סי' כ'], בית מושב
 ד' ע"ג [הלכות דיינים סי' ב'], דבר משה ח"ב סימן
 א' דף א' ע"ד ודף ב'.

דף מו, ב. הייתי אומר תולין אותו ואח"כ ממיתין
 אותו. עיין שו"ת הב"ח סימן ע' וסימן פ"ט, ובעצי
 ארוים כתב דאי אפשר לומר שהי' עושי' החבל סביב
 צוארו כמו שעושין עתה, דא"כ הרי אפשר שיחנק
 ולא יוכלו לקיים בו מצות סקילה, וכתב דהוא רא"י
 שאין עליה תשובה. והא ליתא דבוודאי חי זמן רב,
 ועדיף יותר ממה דאמרינן לקמן אם היה מת תחת
 ידו לא מקיימי בו מצות שריפה, דכאן אפשר לזוהר
 יותר דאין מת במהרה אם אין מושכין ברגליו, ובלא"ה
 צ"ל כמו שכתב בחמרא וחיי דהא שסוקלין אותו בעודו
 תלוי יהי' חי או מת, דאל"כ למה צריך לא תלין הרי
 צריכי' להסירו כדי לקיים בו מצות סקילה ע"ש,
 ולשיטתו צ"ל דבשלמא בשריפה אפשר לעשות כמו